

Dakovná adresa budínsko-peštianskych Slovákov diakovskému biskupovi Jozefovi Jurajovi Strossmayerovi vo veci zastúpenia záujmov slovenskej národnosti v rozmnoženej ríšskej rade vo Viedni.

Uverejnil dr. Andrej Radlinský v Tatrane, letopise pedagogickom, vedeckom, národnom, hospodárskom, literárnom a zábavnom. Kalendár na rok obyčajný 1861. V Pešti a Budíne 1861. Str. 226—227.

Medzi predstaviteľmi slovenského národného hnutia, ktorí žili v Budíne, v Pešti, ale aj na iných miestach Uhorska, a zástupcom chorvátskeho národného hnutia vo viedenskej ríšskej rade Jozefom Jurajom Strossmayerom, biskupom v Diakove, rozvinula sa po likvidovaní bachovského absolutizmu veľmi úzka spolupráca. Jej cieľom bolo informovať biskupa Strossmayera o stave slovenského národného hnutia, ktoré nemalo v ríšskej rade žiadneho priameho zástupcu, súčasne ale predkladať mu aj požiadavky, ktoré mohol uplatniť pri pripravovaných štátoprávnych úpravách v prospech Slovákov. Žiaľ, nemali sme možnosť sa s väčšinou dokladov o styku predstaviteľov slovenského národného hnutia s biskupom Strossmayerom zoznámiť pre ich neprístupnosť. Biskup Strossmayer použil niektoré informácie predstaviteľov slovenského národného hnutia a aktívne ich uplatňoval aj v zasadnutiach ríšskej rady, žiaľ, vcelku bez pozoruhodnejšieho výsledku. Dakovný list budínsko-peštianskych Slovákov biskupovi Strossmayerovi podpísalo 70 predstaviteľov národného hnutia z rôznych vrstiev, duchovní, učitelia, lekári, lekárnici, právnici, priemyselníci, obchodníci a remeselníci. Biskup Strossmayer sa neskôršie ozval na tieto ohlasy slovenského národného hnutia, upozorňujúc jeho predstaviteľov na niektoré vážne problémy uplatňovania ich požiadaviek.

Vaša Excelencia!

Mračná nepriaznivých osudov ležali na Tatrách, pod ktorými v Uhorsku už vyše tisíc rokov žije orbymilovný pracovitý kmeň náš slovenský; hrozíac sa zatôniť a jestliby možno bolo, roztraskotal jeho národný byt, avšak mračná tieto už sa tratia a slnko rovnoprávnosti národnej nad obzorom našej milej vlasti uhorskej prebleskovať počína — a silne úfame, že sa konečne aj náš opustený národ slovenský lepších časov osvetly a vzdelanosti národnej dožije. Túto potešnú nádej vzbudzujú v nás zvlášte rázne slová, ktoré Excelencia Vaša vo Vysokej rade dňa 21. júnia¹ tohoto roku za práva národnosti

¹ Ide o prejav Strossmayerov, ktorý mal vo viedenskej ríšskej rade ešte pred vydaním tzv. Októbrového diplomu, a to dňa 21. júla 1860 spolu s rumunským zástupcom patriarchom Šagunom. Obidvaja odpovedali na predchádzajúci prejav člena ríšskej rady Majlátha, ktorý sa vyjadroval v prospech práv maďarskej úradnej reči v Uhorsku. Majláth sa vyslovil proti mienke cisára Františka Jozefa, ktorý sa 1. júna 1860 vyslovil za rovnoprávnosť všetkých kmeňov

našej slovenskej milostive pozdvihnúť ráčila, stanúc sa tak horlivým zastupiteľom a obrancom národa nášho slovenského. Slová tie Excelencie Vašej boli iste každému Slovákov staby zo srdca vyňaté a preto vzbudili v nás city najvrednejších vďakov a najhlbšej úcty naproti Excelencii Vašej, o čom listovne Excelenciu Vašu poučiť za sladkú povinnosť si pokladáme.

My Slováci síce v politickom zmysle Uhrami sa byť cítime, nakoľko meno toto všetkým občanom našej Uhorskej krajiny bez rozdielu národnosti je vlastné a povšechné, zahrňujúce v sebe Maďarov, Slovákov, Rusínov, Nemcov a Rumunov, ktorí v krajine tejto od 800 rokov až do nedávno minulých časov v najväčšej svornosti a v požívaní jednakých práv spolu žili a takrečeno jedno telo politické, jednu vlasť tvorili, medzitým nechceme a nikdy nedopustíme, aby meno toto bolo s menom Maďara stotožňované a k odnárodneniu kmeňa nášho slovenského nadužívané. My pri najúprimnejšej zaujatosti našej za blaho národa nášho slovenského a slobodný vývin národnosti našej chceme mať rovnno Maďarom zachránený, majúc k tomu rovné právo jako Maďari a Nemci a súc presvedčení, že každé odnárodnovanie toho, buď toho kmeňa jedine demoralizáciu, nepokoj, nesvornosť a tým záhubu štátu napomáha, naproti tomu národnia osveta a vzdelanosť rozličných kmeňov tú istú vlasť obývajúcich celku nielen na škodu byť nemôže, lež k blahobytu a rozkvetu všeobecnému byť musí. A preto nespokojnosť naša najvyššieho stupňa dosiahla, keď sme videli, jako sa všemožne pracovalo z jednej strany na germanizovaní, z druhej ale na zmaďarizovaní národa nášho slovenského, navzdor všetkým zásadám rovnoprávnosti národnej, na papieri napísaným a toľko razy najvyššími cisárskymi slovy potvrdeným.

Sláva teda Excelencii Vašej, že ste v najzvrchovanejšej potrebe našej slobodné slovo za ubohých, opustených, utlačených súkmenovcov svojich tam u vysokého miesta prehovoriť ráčil. Slávne meno Excelencie Vašej ligotať sa bude v dejepise národa nášho a my hrdí na toto sa budeme hýbať k životu, ku ktorému nám Vaša Excelencia pomocnú ruku podať blahovolila.

Vyslovujúc najvrednejšie vďaky odporúčame i naďalej šlachetnému súcitu a blahosklonosti Vašej národ náš slovenský, zvlášte tieto jeho potreby:

1. Zavedenie slovenských učebných kníh do elementárnych škôl,

2. Naukozdelný jazyk v gymnáziách bansko-bystrickom, štiavnickom, nitrianskom, levočskom, prešovskom, trencianskom, skalickom, potom i v reálkach a preparandiách slovenský a obligátny predmet vo vyšších triedach náuku reči slovenskej i českej, i obidvoch literatúr.

3. Akadémia právnická slovenská, z ktorej by vychádzali mužovia v reči slovenskej vedecky vyučení, národu slovenskému láskou oddaní a za advokátov, súdnych a politických úradníkov preň súci, ktorížto by ako takí úrad svoj medzi Slovákami dľa predpisu vysokého narídenia ministeria práv a vnútra od 23. júlia t. r. náležite plniť mohli.²

žijúcich v Rakúsku. Viedenské Slovenské noviny ohradili sa tiež proti Majláthovým výrokom, považujúc ich za škodlivé a nebezpečné. Pozri o tom bližšie SN, č. 74, roč. 1860 a ich prílohu Světozor, č. 53 z 3. júla 1860.

² Spomínané nariadenie určuje používanie rečí v súdnej a administratívnej praxi v Uhorsku. Slovenčina sa má používať pri úradnom rokovaní so stránkami, a to ako písomnom, tak aj ústnom v týchto stoliciah: Pešť-Pilišská, Békéšska, Csanádska, Ostrihomská, Bratislavská, Oravská, Turčianska, Tekovská, Veľko-Hontianska. Liptovská, Novohradská, Hornonitrianska a Dolnonitrianska, Zvolenská, Trenčianska, Spišská, Šarišská, Gemerská, Malohontianska, Abovská, Turnianska, Zemplínska, Užská, Sopronská, Mošonská, Baranská a Železná.

4. Učený spolok literárny pre ďalší zrost a rozkvet literatúry slovenskej.
5. Slovenská reč na sboroch obcí, okresov a stolíc slovenských.
6. Namiesto českých slovenské preklady zákonov a všetkých nariadení vládnych.
7. Samostatné politické noviny slovenské, bez akých sa náš život národný slobodne pohybovať nemôže.

Keď naše najvrelejšie vďaky a tieto naše nevyhnutné potreby a spravедlivé žiadosti pod milostivú záštitu a ochranu k rukám Excelencie Vašej pokorne skladáme, s najhlbšou úctou sa podpisujeme

v Pešt-Budíne, dňa 1. augusta 1860
Excelencie Vašej

najponíženejší služobníci³

51

List M. Št. Ferienčika J. M. Hurbanovi o politických pomeroch na Slovensku pred vydaním Októbrového diplomu.

Pôvodina listu v pozostalosti J. M. Hurbana v AMS, fasc. M. Št. Ferienčík. Brezno 18. augusta 1860.

Autor, zdržujúci sa v Brezne, bol dobre informovaný o politických pomeroch Uhorska i Rakúska, a to najmä prostredníctvom Št. M. Daxnera. Informuje J. M. Hurbana, ktorému navrhuje niektoré opatrenia v boji proti maďarským unionistom v ev. a v. cirkvi, ďalej založenie slovenských politických novín, za redaktora ktorých chce mať Št. M. Daxnera, zdržujúceho sa v tom čase ešte vo Veľkom Kállove v Szabolcskej stolici.

Priateľ môj drahý!

Zprávy Tvoje o Viedni mi veľmi vítané boli, tým viac, že doplnili to, čo nám Lojko¹ len stroho a nesystematicky zdeľoval, tak sa ale zdá, že dosiaľ žiadne výsledky sa nazjavujú, všetko spí a toto večnô, nekonečnô očakávanie, to búrenie, neistota, horšie je ako nepríjemná istota. Je to pravda, že tí páni vo Viedni vtedy posielajú kepeň, keď prestalo pršať. V Niregyháze zabránili konvent,² keď už bol vydržaný, v Štiavnicí zabránili inkvizíciu,³ keď už dokonaná bola. A čo bude vstave silu neprajnej stránky zlomiť, ktorá si zo svetkých, cirkevných a svatých zákonov a predpisov žarty a smiechy strojí? Ja myslím len dáky nový výjav, ktorý velikosťou svojou tým pánom koncept zmätol a duchov zaujal. Zkadiaľ tento príde alebo prísť má, neviem. Z Viedne? Možno, ak

³ Mená jednotlivých podpisovateľov neboli uverejnené.

¹ Ide o G. H. Lojku-Tisovského (1843–1871), ktorý v tom čase študoval právo na viedenskej univerzite.

² Pozri o tom bližšie Št. M. Daxner, *Po roku 1849*. SP, roč. XII, str. 394 a n.

³ Štiavnickou inkvizíciou treba rozumieť odpor maďarských evanjelikov prijať na návrh furára J. M. Seberínyho ev. patent z roku 1859.